

Kan iedereen president worden?

NLP en de grens van het magisch denken

Stel, je modelleert een succesvolle president. Omdat je NLP gestudeerd hebt, slaag je er in een aantal typische kernpatronen in kaart te brengen. Drie kernpatronen waardoor de expert radicaal verschilt van een niet succesvolle president. Je bent fier op je vondst. Wat denk je nu? Zeg je tegen jezelf 'ha, met deze patronen word ik de volgende president'? NLP indachtig natuurlijk wel. Als iemand anders het kan, kan ik het ook. Een beetje geloof in jezelf kan geen kwaad. Vanuit het gezond verstand weten we dat er weinig kans is dat je ook president zult worden. Er is nog wel meer nodig dan het doen van patronen. Er is ook iets nodig waar NLP niet zo dadelijk zijn aandacht naar richt: het complex van op elkaar inwerkende aantal factoren die uiteindelijk leiden tot een bepaald resultaat. Dit soort denken wordt door de chaostheorie en de theorie van de complexiteit als uitgangspunt genomen.

Je zou het simpel kunnen zeggen: om president te worden, moet je ook op het juiste moment, op de juiste plaats, de juiste dingen doen. De kennis die je daarvoor nodig hebt, is niet beschikbaar. Er zijn teveel factoren in het spel. Denk maar aan de voorspelling van het weer. Je moet misschien ook onder het juiste gesternte geboren zijn en de juiste huidskleur hebben. De complexiteit is van die aard, dat je bijna evengoed kunt stellen dat het om toevaligheid gaat. Of vanuit het resultaat bekeken: een dosis geluk.

Kortom, er is heel wat dat je helemaal niet in de hand hebt. Er is heel wat dat je niet kunt manipuleren. Blijf je toch geloven in de maakbaarheid, dan zeg ik: je houdt de illusie van magie in stand. Magie is het geloof dat je door eigen toedoen impact hebt op factoren waar je geen gecontroleerde impact op kunt hebben, namelijk de complexiteit in het groter geheel. Als je dus gelooft dat je met de patronen van de president zelf ook president kunt worden, dan denk je in termen van een magisch wereldbeeld. Je gelooft dan dat het doen van de patronen dezelfde werkelijkheid zal stichten als die van de expert.

RUDY VANDAMME

De onderzoeksvragen zijn: hoe verhoudt zich de NLP ambitie van modelleren, manipuleren en imiteren tot de theorie van de complexiteit? Hoe ver reikt het manipuleren? Welke vormen van manipuleren zijn er? Zijn er mooie vormen van manipuleren? Om dit te kunnen doen, verzamelen we nog iets meer inzicht in het magisch denken en het oorzaak-gevolg denken.

1000 jaar magie en wetenschap

Al eeuwenlang is de mens geneigd invloed te willen uitoefenen op zijn omgeving. Bij jagers was dit de goede jacht, bij landbouwers waren dit de weersomstandigheden. Bij ons is dat de wens om gelukkig, gezond, succesvol of rijk te worden. Er wordt gedanst, gezongen en gebeden. En de hedendaagse variant: er wordt gevisualiseerd, geaffirmeerd, gelooft en 'ge-Secret'. De kern van het magisch denken is een congruent geloof dat je daden interventies zijn in de loop der gebeurtenissen. Je gelooft dat je het groter geheel kunt manipuleren. In die benadering valt geloof en waarheid samen. Je kunt niet zeggen: 'ik zal doen alsof ik het geloof'. Dan werkt het niet. Je moet echt geloven.

Naast de magie die kenmerkend is voor oude beschavingen, is er een alternatief ontstaan in de Westerse cultuur. Het wetenschappelijk wereldbeeld, 500 jaar geleden goed op dreef gekomen, heeft een ander idee over succesvolle beïnvloeding, gebaseerd op de studie van 'hoe dingen in elkaar zitten'. Het wetenschappelijk wereldbeeld schrapt de term geloof en magie. Deze termen worden vervangen door kennis. Eerst worden wetmatigheden, oorzaak-gevolg relaties, in kaart gebracht. Daarna staat het iedereen vrij om die kennis, in te zetten voor beïnvloeding. Kennis en techniek vloeien in elkaar over.

Meer dan we denken, handelen we in de wereld met een wetenschapstechnisch wereldbeeld. Je handelen is gebaseerd op een inzicht dat als je actie A stelt dat leidt tot resultaat B. Je handelt met de aanname dat je techniek of actie een gecontroleerd lineair effect zal hebben op het resultaat.

De valkuil van deze aanpak is dat we denken dat we alles op die manier kunnen aanpakken. We denken dat we door de juiste acties te doen – de patronen van de expert – de resultaten kunnen afdwingen van het leven.

In de laatste honderd jaar, zijn we weer een stap verder. Er is veel kritiek gekomen op het wetenschappelijk bedrijf. Niet alleen omdat ze amoreel is – technieken kunnen voor alle soorten doelen toegepast worden –

maar vooral omdat het wetenschappelijk denken in haar aard niet anders is dan het magisch denken. De wetenschap is in haar diepste aard ook een magisch denken: we geloven dat we de wereld kunnen bloot leggen met natuurwetmatigheden, we geloven dat we die wetmatigheden kunnen inzetten voor eigen doelen. En ja, natuurlijk het werkt... tot op zekere hoogte.

Magie en wetenschap zijn beide vormen van manipulerend denken. De ene is niet beter dan de andere. Beiden zijn wereldbeelden. Beiden zijn gebaseerd op aannames, waarheid en geloof.

Mystiek, een paradoxale vorm van manipuleren

Zowel magie als wetenschap worden karikaturen van zichzelf als ze naïef worden door hun eigen wereldbeeld tot waarheid te verheffen. Om wetenschapsfilosoof Kuhn te parafraseren: naïef is de benadering die haar eigen aannames niet expliciteert. Het gevaar is dan groot dat je begint te denken dat je aanpak alleenzigmakend is. Je kunt kinderlijk worden en je aanpak inzetten om jezelf succes, rijkdom en geluk te bezorgen. Men 'Secret' voor eigen welzijn en succes. Magie en wetenschap roepen het complement op van mystiek. Het is de ervaring dat er heel wat aan onze macht ontsnapt. Het is de ervaring dat de loop der gebeurtenissen iets is waar we slechts ontvanger van zijn.

Mystiek betekent relativeren, bescheiden zijn, je invoe-gen, ontvangen. Mystiek wordt vaak verward met gelatenheid. De mystieke houding zegt ook iets over hoe je met het groter geheel kunt omgaan. Het is een paradoxale vorm van manipuleren. In plaats van je levensweg te manipuleren, gaat het over je veerkracht om je

te laten manipuleren. Dat uit zich in de vragen: wat wordt er van mij verwacht? Welke vraag wordt aan mij gesteld? Wat heb ik te doen? Welk appèl doet de wereld op mij? Tot welke missie wordt ik opgeroepen? Mystiek is de aanvaarding dat we niet kunnen beïnvloeden en vooral niet willen beïnvloeden. Ik leef liever

in een wereld met een horizon van niet-weten, dan in een geloof dat ik mijn resultaten kan maken. Ik wil bewust niet dat mijn leven maakbaar is.

Een andere gedachtegang die dat begrijpbaar maakt, is deze van het heldenverhaal. Er is de naïeve voorstelling van de held die zijn macht en kracht inzet om resultaten te halen. Zo wordt de held voorgesteld in de media. De superrijke manager en de succesvolle popster. Als je echter de biografie analyseert dan zit er naast werken, ook een stevige portie toevalligheid. Zoals Eminem

zingt: 'vorig jaar was ik een onbekende niemendal en nu aanbidt iedereen mij – f**k you'. Hij durft ten minste zeggen wat de meeste sterren netjes verzwijgen: er is veel toeval in het spel.

Of beter gezegd: het is geen toeval, maar het is een complex van factoren die maakt dat iemand president wordt. Je kunt geen president worden. Je wordt gekozen als president! Je wordt gekozen, niet alleen door het volk (die beïnvloed zijn door Milton taalpatronen), maar gekozen door de geschiedenis. Proficiat dat je als NLP-modelleerder de patronen in kaart gebracht hebt. Maar heb je ook het singuliere van de biografie van deze president verteld? Heb je ook de toevalligheid in rekening gebracht? Heb je ook gezien dat er maar één persoon president kan worden?

Drie patronen van manipuleren

Ik stel voor om drie patronen van manipulatie naast elkaar te plaatsen:

Het wetenschappelijk patroon: voor NLP betekent dat experts modelleren om competenties te verwerven en vervolgens acties inzetten om hun doel te bereiken.

Het magisch patroon: voor NLP betekent dat het werken met mentale vermogens: visualisaties, zelfsuggesties, 'alsof kaders', intenties en affirmaties formuleren.

Het mystiek patroon: ontvangen wat er is, aanvaarden dat je levensweg bepaald wordt door een complex van factoren en jij daar de ontvanger van bent. De veerkracht om te kiezen voor de levensweg die je 'opgelegd' wordt. Zien wat er van je gevraagd wordt.

*Ja, natuurlijk,
het werkt...
tot op zekere
hoogte*

Stappenplan 'Iedereen president'

Terug naar onze president.

Stel, je wilt president worden. Dan is het goed om met een stappenplan te werken. Vier stappen om ambitieuze doelen aan te houden zonder depressief te worden.

Stap 1

Modelleer en imiteer patronen

Alles begint bij het stellen van doelen en competenties ontwikkelen! Goed zo. Je doet de patronen van de president, je doet eventueel in de juiste volgorde de patronen onderweg naar het presidentschap. Je hebt nu meer kans, dan als je ze niet doet. Dat is logisch. Je moet er toch wel iets voor doen. Met het doen van de patronen heb je een noodzakelijke voorwaarde vervuld om te kunnen president worden. Het blijft een belangrijk punt: wacht niet tot iets uit de lucht valt, bereid je voor door te leren, door competenties te verwerven.

Stap 2

Bouw congruentie op

Vervolgens zul je ook checken of je congruent bent. Milton Erickson en Stephen Gilligan indachtig, zeg je tegen jezelf: 'ik wil president worden, ik kan president worden, ik mag president worden'. Je geeft alle aspecten van je onbewuste de toelating. Er is nu geen sabotage meer.

Stap 3

Do magische interventies

Wil je dat toch in de hand hebben – manipuleren – dan kun je je nog wenden tot magische interventies. Je kunt de Secret aanspreken of visualiseren dat je het bent. Je kunt al beginnen doen alsof. Of je kunt God aanroepen: 'hallo God, ik wil president worden, kies mij want ik ben het waard'. Zul je nu president worden? Neen, natuurlijk niet. Je bent nog afhankelijk van de complexiteit van de vele factoren die op elkaar inwerken. Het is afwachten of uit de vele potentiële presidenten jij diegene zult worden die op de juiste plaats en het juiste moment, de juiste dingen doet. Dat heb je dus niet in de hand.

Stap 4

Ontvang en aanvaard je lot

Nadat de noodzakelijke voorwaarden vervuld zijn, blijft je alert en wacht je af. Ja, je wacht af. Na de actie, komt de houding van ontvangen. Je kunt welgevormd bidden, je zegt tegen God of kosmische macht: 'Hallo God, hier ben ik, als je me nodig hebt, ik ben er klaar voor.'

Besluit

We maken ons soms zorgen over manipuleren. Terecht, als het in handen van lui komt met slechte bedoelingen. Maar mijn punt van heel dit verhaal is, dat we veel minder in de hand hebben dan we denken. Naast het klein stukje manipulatie is er veel groter complex gebeuren aan het werk, waar we nauwelijks een beeld van hebben. Waarom zitten we ons zo blind te staren op herkenbare patronen die onze experts doen? Waarom zijn we niet verwonderd over het unieke en toevallige van een biografisch verhaal?

RUDY VANDAMME IS ZELFSTANDIG ONDERZOEKER EN MASTER NLP TRAINER. HIJ IS INITIATIEFNEMER VAN DE ONTWIKKELINGSGERICHTE BENADERING OP GEBIED VAN COACHING EN AUTEUR VAN VELE (HAND-)BOEKEN OP GEBIED VAN COACHING (EN NLP).

Voor meer info en contact auteur:
www.coaching-co.nl

Rudy Vandamme

